

การพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย

The Development of Phuket Batik towards Modern Contemporary Dance.

วิกรม กรุงแก้ว¹ และยุทพงษ์ ตันประดู²

Wikrom Krungkaeo and Yuttapong Tonpraduo

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ ลวดลาย และสีสันทนของผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อการประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะสู่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ขอบเขตของพื้นที่วิจัยคือ บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย 1) ถนนดีบุก ถนนรัชฎา ถนนระนอง 2) ถนนกลางซอยรมณีย์ 3) ถนนกระบี่ ถนนสตูล 4) ถนนเยาวราช ตรอกสุนอุทิศ ถนนดีบุก โดยใช้เป็นกรณีศึกษาแบบเจาะจง วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยครูภูมิปัญญาแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และอาจารย์สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการบรรยาย

¹อาจารย์ สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

²อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมผ้าปาเต๊ะมิได้กำเนิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต แต่เกิดจากประเทศอินโดนีเซียแพร่กระจายสู่ประเทศมาเลเซีย และเข้าสู่ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2483 ที่อำเภอสุโขทัย-โลก จังหวัดนราธิวาส โดยนายแวมะ แวอาลีและนางแวเียะ แวอาแด ในระยะแรกผลิตเป็นผ้าคลุมศีรษะ (Kain Iepas) โดยการแกะสลักลวดลายบนมันเทศและมันสำปะหลังมาประดิษฐ์เป็นแม่พิมพ์ ช่วงเริ่มทำผ้าปาเต๊ะระยะแรกใช้เฉพาะสีขาวและสีคราม ภายหลังค้นพบสีต่างๆ จากธรรมชาติ เช่น สีแดง สีนํ้าตาล สีเหลือง และเรียนรู้ด้านการผสมแม่สีเป็นสีต่างๆ ด้านลวดลายพบว่า มีลวดลายประมาณ 3,000 ลาย ส่วนใหญ่เป็นลายพฤกษา สัตว์มงคล วิถีชีวิตและรูปทรงเลขาคณิต 2) ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า กลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติ มีแนวคิดร่วมกันด้านการพัฒนารูปแบบพื้นเมืองภูเก็ต (ผ้าปาเต๊ะ) สู่นาฏยศิลป์ร่วมสมัย โดยเป็นการพัฒนามาบนพื้นฐานการอนุรักษ์ และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับรูปแบบเครื่องแต่งกายต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบวกทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค อีกทั้งด้านการผลิตสินค้าโดยหน่วยงานด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นสามารถส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างเศรษฐกิจระดับจุลภาคซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับมหภาคอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ : ผ้าปาเต๊ะ จังหวัดภูเก็ต นาฏยศิลป์ร่วมสมัย

Abstract

The Study The Development of Phuket Batik towards Modern Contemporary Dance research employed qualitative methods. This research aimed to 1) study history forms, colors Batik Sarong of Phuket Province 2) Apply Batik Sarong of Phuket Province towards Modern Contemporary Dance. The areas of this research were The old towns Phuket Mueang District of Phuket Province, 1) Debuk Road, Rassada Road, Ranong Road 2) Thalang Road, Soi Rommanee 3) Krabi Road, Satun Road 4) Yaowarat Road, Troung Soon Utick,.

The methodology of this research included two stages. The key methods for data collection were the study of documents, observation, interviews, and three focus groups with stakeholders; Phuket Culture board committees, Administrative Organization, and Performance Arts Program teachers. Data analysis was presented descriptively.

The research findings showed 1) the history; The overview of the Batik Sarong was not born in Phuket. But it was born in Indonesia, combined with the exchange of cultural exchanges. Of jute Batik Sarong through Malaysia and into Su-ngai Kolok Narathiwat Province Thailand in 1940 By the Thai - Muslim people are Mr. Valvee Ali and Mrs. Vayoe Vada Ada. The begin by carving patterns on plants are made of natural molds, which can be easily found but not durable. The first stage of the make-up is white and indigo. After discovering natural colors such as red, brown, yellow, and learning a great many color combinations, the pattern is patterned around 3,000 patterns. The most of the flora pattern. Sacred animal pattern Patterns of life and geometric shapes. 2) The results of the focusgroups found that the knowledge and practical group There is a common concept in the development of the Batik Sarong Phuket pattern to contemporary dance. By development on a conservations. These can integrate cultural tourism. However The government, the private sector and the civil society. It is planned and taken seriously. Can create a network of people positive relationships both within and between regions. These result macro and micro economics development.

Keywords : Phuket Batik Sarong Phuket Province Modern Contemporary Dance

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 3 กระแสหลัก

- 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) 2) กระแสการรวมกลุ่มในภูมิภาค (Regionalization)
- 3) กระแสท้องถิ่นนิยม (Localization) โดยกระแสดังกล่าวส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อวัฒนธรรมไทย ฉะนั้นแล้วการดำเนินงานของหน่วยงานวัฒนธรรมต่างๆ ต้องเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพและเป็นพลังที่อ่อนนุ่ม (Soft Powers) โดยการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่ชัดเจน โดยสามารถบอกเรื่องราวการแสดงนั้นผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวต่างๆ จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกโดยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ (ยุทธพงษ์ ต้นประดู่, 2559 : 1) ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้แก่ประชาชนและนำเงินตราเข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาล โดยการเพิ่มตลาดใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมากขึ้น อีกทั้งสนับสนุนการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวโดยสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคีซึ่งนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552 : 4)

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศสู่ยุทธศาสตร์การเป็น “ประเทศไทย 4.0” โดยการกำหนดกรอบกำหนดกรอบการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาใน 3 มิติ คือ 1) การสร้างคนดีและสังคมดีด้วยมิติทางวัฒนธรรม 2) การสร้างรายได้และความมั่งคั่งจากทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) การใช้วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ เกียรติภูมิและความสัมพันธ์อันดีกับต่างประเทศ โดยได้จัดสรรงบประมาณ รวม 2,500 ล้านบาท ซึ่งมาจากงบประมาณกลางปีจำนวน 190,000 ล้านบาทของรัฐบาล โดย 1,500 ล้านบาทแรก ได้จัดสรรให้มหาวิทยาลัยสร้างศูนย์กลางนวัตกรรมให้เกิดขึ้น 5 แห่ง โดยได้งบประมาณละ 300 ล้านบาท เพื่อทำวิจัยและถอดรหัส 5 เรื่องก่อนเข้ากระบวนการเชิงพาณิชย์ ประกอบด้วย 1) อาหารและเกษตร 2) สังคมผู้สูงวัย 3) สมาร์ทซิตี้ 4) พลังงาน 5) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (ไทยรัฐ, 2560 : 8)

ทั้งนี้ต้องร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในรูปแบบ
 สถานพลังประชารัฐ เพื่อการผลิตและพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ สินค้าและบริการ
 ต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมสร้างเครือข่ายด้านความร่วมมือ
 ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ภารกิจการแสดงนั้นเป็นรายได้อันดับต้นของจังหวัดภูเก็ต
 โดยศิลปะการแสดงนั้นจะแสดงออกถึงหลักปรัชญา จิตวิทยา วัฒนธรรม ศาสนา และ
 ขนบธรรมเนียมประเพณีของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ โดยสะท้อนให้เห็นรสนิยม ค่านิยม
 และความเจริญของมนุษย์แต่ละสมัยเป็นอย่างดี ฉะนั้นการแสดงจึงเป็นกุญแจ
 ดอกลำคัญที่จะนำไปสู่ความเข้าใจมนุษย์อันเป็นรากฐานของการศึกษา พื้นที่บริเวณ
 ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วยกลุ่มชนซึ่งมี
 ความหลากหลายด้านเชื้อชาติและศาสนา อาทิ ไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม ซึ่งมีรูปแบบ
 ด้านเครื่องแต่งกายโดยเฉพาะผ้าปาเต๊ะที่สตรีนิยมสวมใส่ทั้งในชีวิตประจำวันและ
 การออกงานสังคม แม้จะมีการรณรงค์ให้เยาวชนเห็นความสำคัญและอนุรักษ์
 ด้านการแต่งกายในเครื่องแต่งกายประจำท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแล้วยังไม่ได้รับการตอบสนอง
 เท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดด้านการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายโดยศึกษารูปแบบ
 ลวดลายและสีสันทนของผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต พร้อมทั้งประยุกต์สู่การแสดงกนิรี
 ซึ่งปัจจุบันสามารถหาชมได้ยากและจัดเป็นการอนุรักษ์การแสดงของไทยอีกทางหนึ่ง
 ซึ่งผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการศึกษาลวดลายและสีสันทนของผ้าปาเต๊ะประยุกต์สู่การแสดง
 นาฏศิลป์ร่วมสมัยตามแนวความคิดของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
 ปราชญ์ด้านการแสดงซึ่งได้ถ่ายทอดแนวความรู้ 7 ประการ ประกอบด้วย
 1) การกำหนดกรอบแนวคิด 2) การออกแบบร่าง 3) การพัฒนาแบบ 4) การประกอบ
 สร้าง 5) การเก็บรายละเอียด 6) การนำเสนอผลงาน และ 7) การประเมินผล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้
 นำอัตลักษณ์ที่โดดเด่นด้านเครื่องแต่งกายของสตรีในจังหวัดภูเก็ตซึ่งมีลักษณะที่
 แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของแต่ละ
 ภูมิภาค ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนั้นมีการสร้างสรรค์การแสดงพื้นเมืองเป็นจำนวนมาก
 เนื่องด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น การวางนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่อนุรักษ์
 ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านการแสดงของชาติและท้องถิ่นเป็นผู้คิดสร้างสรรค์ขึ้นมา

โดยแต่ละชุดการแสดงนั้นมีเนื้อหาสาระที่เกิดจากการที่ผู้ประดิษฐ์ได้นำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การละเล่น การประกอบอาชีพ มาสอดแทรกในการแสดงพื้นเมือง เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคและยังให้ความสำคัญแก่ผู้ชม ตอบสนองความต้องการทางจิตใจได้เป็นอย่างดี ซึ่งการแสดงเหล่านี้เป็นการกระตุ้นปลุกจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความรักความหวงแหนในท้องถิ่นของตน (นพศักดิ์ นาคเสนา, 2546 : 3)

สภาพปัญหาปัจจุบันของงานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยศิลป์ร่วมสมัยพบว่า ผ้าพื้นเมืองจังหวัดภูเก็ตมีหลายประเภทและมีชื่อเสียงระดับโลก เช่น ผ้าบาติก ผ้าปาเต๊ะ ฯลฯ โดยผ้าพื้นเมืองเหล่านี้มีราคาต่อผืนค่อนข้างถูก ฉะนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย โดยการประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะผ่านการแสดงและเป็นการสร้างรายได้แก่ท้องถิ่น สาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สนใจที่จะศึกษารูปแบบผ้าปาเต๊ะสู่การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ ลวดลาย และสีสັນของผ้าปาเต๊ะ จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อการประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะ สู่การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1. ด้านพื้นที่ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยสามารถตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ พื้นที่จังหวัดภูเก็ตและได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ไว้ ดังนี้

1.1 เป็นพื้นที่ซึ่งมีผ้าปาเต๊ะหลากหลายรูปแบบ ลวดลายและสีสัน ซึ่งประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวรู้จักผ่านสื่อประชาสัมพันธ์อย่างดี และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าปาเต๊ะอย่างครบถ้วน

1.2 เป็นพื้นที่ซึ่งมีการอนุรักษ์และสร้างสรรค์แบบผ้าปาเต๊ะหลากหลายรูปแบบ

1.3 เป็นพื้นที่ซึ่งมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมด้านการท่องเที่ยวระดับโลก

1.4 เป็นแหล่งที่ผู้วิจัยสามารถได้รับความร่วมมือและความสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกพื้นที่ คือ ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย

- 1) ช่วงที่ 1 ถนนดีบุก ถนนรัชฎา ถนนระนอง เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 2) ช่วงที่ 2 ถนนกลาง ซอยรมณีย์ เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 3) ช่วงที่ 3 ถนนกระบี่ ถนนสตูล เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 4) ช่วงที่ 4 ถนนเยาวราช ตรอกสุนทรูทิศ ถนนดีบุก เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรบริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย ประชากรพื้นที่ถนนดีบุก ถนนกลาง ถนนกระบี่ และถนนเยาวราช เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต รวมทั้งสิ้น 20 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวมทั้งสิ้น 42 คน ซึ่งแบ่งออกดังนี้

2.2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 12 คน บริเวณย่านเมืองเก่า ภูเก็ต เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลักและความสำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะ รูปทรง สีสน ของผ้าปาเต๊ะ ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1) ครูภูมิปัญญาหรือนักวิชาการ ได้แก่ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ลักษณะรูปทรง สีสน ของผ้าปาเต๊ะ จำนวน 3 คน ทำการคัดเลือกแบบ เจาะจง

2) ผู้ประกอบกิจการธุรกิจเกี่ยวกับผ้าปาเต๊ะ จำนวน 2 คน

3) ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรอง ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 2 คน

4) บุคลากรของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาภูเก็ต ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ปฏิบัติงานในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาภูเก็ต จำนวน 2 คน

5) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน จำนวน 3 คน เพื่อให้ทราบประวัติ ความเป็นมา ลักษณะ รูปทรง สีสน ของผ้าปาเต๊ะในจังหวัดภูเก็ต การเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีส่งผลต่อลักษณะ ลวดลาย สีสนของผ้าปาเต๊ะ รวมทั้งรูปแบบการอนุรักษ์และสร้างสรรค์

2.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 10 คน เป็นการ คัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) ผู้ชำนาญด้านผ้าปาเต๊ะและผู้ที่ประกอบกิจการด้านการ ออกแบบ เพื่อให้ทราบขนบธรรมเนียม ความเชื่อด้านการออกแบบลวดลาย รวมทั้งรูปแบบ การอนุรักษ์และสร้างสรรค์เพื่อการสร้างคุณค่า การประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 5 คน

2) กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 5 คน เพื่อให้ทราบปัญหาด้านการท่องเที่ยว แนวทางดำเนินการแก้ไขและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

2.2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 20 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1) นักท่องเที่ยวชาวไทย ประกอบด้วยผู้ขึ้นขอบผ้าปาเต๊ะ หลายเพศ หลายวัย ที่นิยมสวมใส่ผ้าปาเต๊ะและศึกษา

2) ความต้องการด้านการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ลวดลายของผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 10 คน

3) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประกอบด้วยผู้ขึ้นขอบผ้าปาเต๊ะ หลายเพศ หลายวัย ที่นิยมสวมใส่ผ้าปาเต๊ะและศึกษาความต้องการด้านการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ลวดลายของผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จำนวน 3 ประเภท ประกอบด้วย

3.1 แบบสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตกลุ่มประชากรบริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาหรือนักวิชาการ ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่อาศัยในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะ รูปทรง สี สัน ของผ้าปาเต๊ะในจังหวัดภูเก็ต

3.3 แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นข้อมูลที่ต้องการหาข้อสรุปและความชัดเจน ใช้กับครูภูมิปัญญา นักวิชาการ ผู้บริหารงาน

ด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่อยู่ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะ รูปทรง สี สัน ของผ้าปาเต๊ะในจังหวัดภูเก็ต โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มละประมาณ 8 – 10 คน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการบรรยายวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วางเค้าโครงของการเขียนวิจัยและลงมือเขียนด้วยความรัดกุม ชัดเจน มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน พร้อมตาราง ภาพกิจกรรมบางช่วงบางตอนทั้งนี้เพื่อการประยุกต์สู่การแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษา โดยสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาแห่งชาติและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผ้าปาเต๊ะนิยมผลิตในหลายจังหวัดในภาคใต้ เช่น สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และตามสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ภูเก็ต เกาะสมุย เป็นต้น โดยได้รับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซียอีกทอดหนึ่ง คนไทยรู้จักผ้าปาเต๊ะจากภาษาอินโดนีเซีย หมายถึง ผ้าถุง ซึ่งท้องถิ่นภาคใต้ เรียกว่า “ผ้าปาเต๊ะ” หรือ “ผ้าบาเต๊ะ” ส่วนคนสมัยโบราณเรียกผ้าปาเต๊ะที่ไม่ได้ผลิตในประเทศไทยว่า “ฝ้ายาวอ” หรือ “จาวอ (Java)” จากหลักฐานที่ปรากฏสันนิษฐานได้ว่าผ้าปาเต๊ะดั้งเดิมเป็นของอินโดนีเซีย อีกทั้งคำศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกวิธีการและขั้นตอนในการทำผ้าปาเต๊ะเป็นภาษาอินโดนีเซีย สืบสำหรับย้อมมาจากพืชในอินโดนีเซีย แท่งขี้ผึ้งชนิดที่ใช้เขียนลายเป็นของอินโดนีเซียและไม่ประวัติเกี่ยวกับผ้าปาเต๊ะในประเทศอื่น ประกอบกับเทคนิคที่ใช้ในการผลิตผ้าปาเต๊ะในประเทศอินโดนีเซียสูงกว่าชาติอื่น สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ N.J.Kron นักประวัติศาสตร์ชาวฮอลแลนด์สรุปว่าการทำโล่งปาเต๊ะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนที่จะติดต่อกับค้าขายกับอินเดีย คนไทย

รู้จักผ้าปาเต๊ะในชื่อว่า “ผ้าบาติก” หรือ “ผ้ายวอ (JAVA)” หมายถึง ผ้าของชาวชวาและเรียกชื่อตามลักษณะของผ้า เช่น

1. จาวอตูลิส (JAVA TULIS) : ใช้เรียกผ้าปาเต๊ะที่ใช้เทคนิคการเขียนเขียนด้วยจันตัง (เครื่องมือที่ใช้เขียนสีผืนด้วยมือ) ตลอดทั้งผืน
2. จาวอตูเก (ผ้าชวาระบอกไม้ไฟ) : ผ้าคุณภาพชั้นดี เนื้อดี เบาบาง และสามารถม้วนเก็บไว้ได้เพียงหนึ่งกำมือเท่านั้น
3. จาวอบือละ : หมายถึงผ้าพันชวา คือผ้าที่มีความยาวประมาณ 3.5 - 4 หลา เป็นลักษณะของผ้าที่ไม่เย็บตะเข็บผ้าให้ติด กัน แต่จะใช้วิธีนุ่งแบบพันรอบตัว
4. จาวอซื่อแปะ : ผ้าชวาตราดอกจิกเป็นผ้าคุณภาพดี มีตราดอกจิกเป็นเครื่องหมายการค้า และเชื่อว่าผ้าปาเต๊ะในประเทศอินโดนีเซีย มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมพร้อมทั้งเป็นผ้าปาเต๊ะที่สวยงามและคุณภาพสูง

ผลจากการศึกษาด้านการออกแบบลวดลายในการทำผ้าปาเต๊ะ พบว่ามีจำนวน 2 ประเภท คือ

1. การออกแบบลายเลียนแบบธรรมชาติ หมายถึง บรรดาสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ บรรดาพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ ซึ่งได้ใช้เป็นแบบระยະเวลานับศตวรรษ รูปแบบธรรมชาติที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่มีชีวิตผสมกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ภาพทะเล กระแสน้ำ ปลา ปะการัง กุ้ง หอย ถั่วดอกไม้ สัตว์มงคล นก กลุ่มเมฆ หรือฝนตก เหล่านี้สะท้อนให้เห็นความอ่อนไหวและสวยงาม

2. การออกแบบลวดลายทรงเรขาคณิต เป็นการออกแบบหลักเบื้องต้นที่น่าจุด เส้น วงกลม มุม รูปเหลี่ยมและเส้นโค้ง มาเป็นองค์ประกอบด้านการสร้างลวดลาย โดยสอดคล้องกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีลักษณะ 4 ชนิด คือ

- 2.1 ลายเรขาคณิต เป็นลักษณะลวดลายที่นำลักษณะของเส้น คือ เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นคด ตลอดรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงกลม รูปเหลี่ยม รูปกรวยต่างๆ มาจัดเป็นภาพ

- 2.2 ลวดลายที่ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ โดยเฉพาะดัดแปลงมาจากส่วนต่าง ๆ ของพรรณพฤกษา เช่น ดอก ใบ กิ่ง ก้าน เป็นต้น

2.3 ลายไทยและลายเครือเถา ซึ่งเป็นลักษณะลวดลายตามลักษณะของศิลปะประจำชาติ เช่น ลายกนกและลายเครือเถา เป็นต้น

2.4 ลายประเพณีภาพสัตว์ การออกแบบลวดลายประเพณีสัตว์เหล่านี้มักจะแสดง 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะรูปร่างไม่เหมือนธรรมชาติ เป็นลักษณะประยุกต์ให้ดูง่ายตามรูปแบบของงานออกแบบซึ่งเป็นกึ่งนามธรรม

2) ลักษณะภาพสัตว์ที่เน้นเรื่องราว เช่น เรื่องราวจากประเพณีท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งมักจะใช้กับงานปาเต๊ะที่เป็นลักษณะของจิตรกรรม

ผลจากการศึกษาด้านสีสันทนของผ้าปาเต๊ะ พบว่า มีจำนวน 4 ประเภท คือ

1. ใช้สีรองพื้นเป็นสีโทนร้อนหรือสีโทนเย็นทั้งผืน
2. ใช้สีรองพื้นเป็นสีโทนร้อนหรือสีโทนเย็นสลับกันในอัตราส่วน 1/3
3. ใช้สีรองพื้นเป็นสีโทนร้อนกับสีโทนร้อนสลับกันในอัตราส่วน 1/3
4. ใช้สีรองพื้นเป็นสีโทนเย็นกับสีโทนเย็นสลับกันในอัตราส่วน 1/3

ทั้งนี้ด้านความหมายของสีที่ใช้เป็นสีรองพื้นและสีการวาดลวดลายต่างๆ มีความหมาย สรุปได้ดังนี้

ตาราง 1 สีและความหมายที่พบในผ้าปาเต๊ะ

สี	ความหมาย
สีแดง	ร้อน รุนแรง กระตุ้น ทำลาย เคลื่อนไหว ตื่นเต้น เข้าใจ มีพลัง ความอุดมสมบูรณ์ ความมั่นคง ความรัก ความสำคัญ อันตราย
สีส้ม	ร้อน ความอบอุ่น ความสดใส มีชีวิตชีวา อบอุ่น ความคึกคะนอง การปลดปล่อย การระวัง
สีเหลือง	แจ่มใส ความสดใส ความร่าเริง ความเบิกบาน สดชื่น ชีวิตใหม่ ความสดใส ความสุขสว่าง การแผ่กระจาย อำนาจบารมี
สีเขียว	สงบ เย็น ร่มรื่น ร่มเย็น การพักผ่อน การผ่อนคลาย ธรรมชาติ ความปลอดภัย ปกติ ความสุข ความสุขุม เยือกเย็น
สีน้ำเงิน	สงบ สุขุม สุภาพหนักแน่น เคร่งขรึม เอาการเอางาน ละเอียดรอบคอบ สง่างาม มีศักดิ์สูง เป็นระเบียบถ่อมตน
สีม่วง	มีเสน่ห์ น่าติดตาม เร้นลับ ซ่อนเร้น มีอำนาจ มีพลังแฝงอยู่ ความรัก ความเศร้า ความผิดหวัง ความสงบ ความสูงศักดิ์
สีฟ้า	ปลอดภัย โล่ง กว้าง เบา โปร่งใส สะอาด ปลอดภัย ความสว่าง ลมหายใจ ความอิสระ เสรีภาพ การช่วยเหลือ แบ่งปัน
สีขาว	บริสุทธิ์ สะอาด สดใส เบาบาง อ่อนโยน เปิดเผย การเกิด ความรัก ความหวัง ความจริง ความเมตตา ความศรัทธา ความดีงาม
สีดำ	มืด สกปรก ลึกลับ ความสิ้นหวัง จืดจาง ความชั่ว โหดร้าย ความเศร้าหนักแน่น เข้มแข็ง อดทน มีพลัง
สีชมพู	อบอุ่น อ่อนโยน นุ่มนวล อ่อนหวาน ความรัก เอาใจใส่ อบอุ่น นุ่มสาว ความน่ารัก ความสดใส
สีเทา	เศร้า อาลัย ท้อแท้ ความลึกลับ ความหดหู่ ความขร่า ความสงบ ความเยียบสุภาพสุขุม ถ่อมตน
สีทอง	ความหรูหรา โอ่อ่า มีราคา สูงค่า สิ่งสำคัญ ความเจริญรุ่งเรือง ความสุข ความมั่นคง ความร่ำรวย การแผ่กระจาย

ผลจากศึกษารูปแบบ ลวดลาย และสีสันทของผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต พบว่ามีรูปแบบด้านความเชื่อ ด้านศาสนา ด้านพิธีกรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญาและด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งมีสาระสำคัญแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ เนื่องจากการผสมผสานด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวพื้นเมืองบริเวณแหลมมลายู ซึ่งมีระบบฐานความเชื่อในพิธีกรรมต่างๆ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของวัฒนธรรมกลุ่มชนท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านความเชื่อที่แสดงออกผ่านการแต่งกาย เช่น พิธีมัจฉลหรือพิธีอวมงคล เหล่านี้เป็นสิ่งที่หลายประเทศทั่วโลกพยายามศึกษาเรียนรู้และนำไปปรับใช้ พร้อมทั้งปฏิบัติในโอกาสสำคัญต่างๆ

2. ด้านศาสนา ชาวภูเก็ตให้ความสำคัญและเห็นความสำคัญของทุกศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาสิกข์ ศาสนาขงจื้อ ศาสนาอิสลาม ซึ่งทุกศาสนามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ส่งผลให้ชาวภูเก็ตสามารถอาศัยร่วมกับกลุ่มชนพื้นเมืองอื่นอย่างสงบสันติ โดยสอดแทรกด้านศาสนาผ่านรูปแบบเครื่องแต่งกายทั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้เพื่อความสงบในท้องถิ่นได้

3. ด้านพิธีกรรม เป็นการผสมผสานรากเหง้าวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญและความเท่าเทียมกันในพิธีกรรมของทุกศาสนา ซึ่งเป็นมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ ครอบครัวยและสังคม ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านทางลวดลายของผ้าปาเต๊ะและพิธีกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ลวดลายของผ้าปาเต๊ะ ส่งผลให้มีกระบวนการสืบสานและอนุรักษ์รูปแบบการสวมใส่ผ้าปาเต๊ะพร้อมทั้งประยุกต์สู่กิจกรรมต่างๆ อีกทั้งสามารถสร้างเศรษฐกิจทั้งระดับมหภาคและจุลภาค

4. ด้านวิถีชีวิต ชาวภูเก็ตได้รับการปลูกฝังระบบความคิดและมารยาทจากบรรพบุรุษ โดยให้มีความเห็นใจระหว่างกัน ถึงแม้ว่าการอาศัยอยู่ร่วมกันของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่เราคือชาวภูเก็ตและ ชาวไทยพี่น้องเป็นสายเลือดเดียวกัน ทั้งนี้บรรพบุรุษได้ปลูกฝังเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและเป็นตัวอย่างแก่อนุชนรุ่นหลัง ส่งผลให้ชาวภูเก็ตมีความรักใคร่ ความสมัครสมานสามัคคี ไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่น โดยได้สะท้อนผ่านรูปแบบเครื่องแต่งกายประเภทต่างๆ

5. ด้านภูมิปัญญา บรรพบุรุษได้มอบมรดกให้แก่อนุชนรุ่นหลังมีหลายประการที่สำคัญคือ สถาปัตยกรรมชินโนโปรตุเกสพิธีกรรมท้องถิ่น ที่สำคัญคือเครื่องแต่งกายชุดพื้นเมือง โดยการนำภูมิปัญญา ของชาวพื้นเมืองและประเทศเพื่อนบ้านมาประยุกต์ อย่างลงตัวจนเป็นอัตลักษณ์สำคัญของท้องถิ่น เช่น การสวมใส่ผ้าปาเต๊ะ ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดระหว่างรุ่นต่อรุ่น ส่งผลให้จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก

6. ด้านการประกอบอาชีพ สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะลักษณะคล้ายมังกร ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสถานบันเทิง โดยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชาวภูเก็ตมีความภาคภูมิใจและร่วมกันอนุรักษ์จนเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกนั้น ส่งผลให้เกิดอาชีพต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจภาคบริการบริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต และสิ่งสำคัญจังหวัดภูเก็ตได้รับคัดเลือกเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารขององค์การยูเนสโก ประจำปี 2559

7. ด้านเอกลักษณ์สำคัญ ชาวภูเก็ตสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นประกอบด้วย สถาปัตยกรรมชินโนโปรตุเกส พิธีกรรมท้องถิ่น ที่สำคัญคือเครื่องแต่งกายชุดพื้นเมือง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ได้ร่วมกันสวมใส่จนสร้างอัตลักษณ์สำคัญประจำท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากได้รับคำแนะนำจากผู้ควบคุมการวิจัยและปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ซึ่งโดยภาพรวมนั้นได้แสดงผลของการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยศิลป์ร่วมสมัย อีกทั้งมีหนังสือตอบรับเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์จากหน่วยงานภายนอก ซึ่งเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารสำคัญสำหรับงานวิจัยฉบับนี้ การประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะสู่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย

การพัฒนาารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ตสู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำผ้าพื้นเมืองของจังหวัดภูเก็ตคือ ผ้าปาเต๊ะ จากการศึกษาพบว่า ผ้าปาเต๊ะในจังหวัดภูเก็ต

มีกรรมวิธีสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าที่หลากหลายนรูปแบบ เช่น ผ้าวาด ผ้าพิมพ์ลาย ผ้าปาเต๊ะลงเทียน ผ้าปาเต๊ะลงเส้นทองและผ้าปาเต๊ะปักเลื่อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำรูปแบบของผ้าปาเต๊ะในลักษณะต่างๆ มาพัฒนารูปแบบสู่นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าพื้นเมืองและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดในภาคใต้ที่นิยมสวมใส่ผ้าปาเต๊ะ ชุด “สัตตकिनาราชูปาเต๊ะ” จากการศึกษาและค้นคว้าจากตำรา รวมทั้งหลักฐานที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการแต่งกายของกษัตริย์ในสมัยโบราณ โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมฝาผนังจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และจิตรกรรมฝาผนังยุคปลายอยุธยา ในพระอุโบสถวัดเขียน ซึ่งนับเป็นฐานของงานจิตรกรรมและประติมากรรมที่เก่าแก่ที่สุดในภัณฑสถานดังกล่าวว่ากษัตริย์มีอายุราว 1,000 ปี การแต่งกายของกษัตริย์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมเหล่านั้นทำให้ทราบว่า กษัตริย์เป็นสัตว์ป่าหิมพานต์ ร่างกายท่อนบนเป็นมนุษย์ท่อนล่างเป็นนก ผู้ศึกษาจึงได้แนวคิดจากภาพประติมากรรมมาพัฒนารูปแบบและดัดแปลงมาเป็นเครื่องแต่งกายพร้อมทั้งมีการผสมผสานด้วยรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เกิดจากภูมิปัญญาของศิลปะการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้มีโนราห์ คือการนำลูกบิดสีต่างๆ มาถักร้อยขึ้นเป็นเครื่องประดับชิ้นอื่นๆ เช่น เข็มขัด ข้อเท้าและข้อมือ เป็นต้น

ภาพ 1 การพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สู่นาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “สัตตकिनาราชูปาเต๊ะ”
ที่มา: ผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัย 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ศึกษาประวัติความเป็นมารูปแบบ ลวดลาย สีสันทองผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ตและประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะ สู่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมารูปแบบ ลวดลาย สีสันทองผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ต

ผลจากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมผ้าปาเต๊ะ มีจุดกำเนิดจากประเทศอินโดนีเซียผนวกกับการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของผ้าปาเต๊ะผ่านประเทศมาเลเซียและเข้าสู่ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2483 ที่อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยสองสามีภรรยาชาวไทยเชื้อสายมลายูคือ นายแวมะ แวอาลีและนางแวเียะ แวอาแด ในระยะแรกผลิตเป็นผ้าคลุมศีรษะสไบไหล (Kain lepas) โดยการแกะสลักลวดลายบนมันเทศและมันสำปะหลังซึ่งเป็นการนำพืชทั้ง 2 ชนิด มาประดิษฐ์เป็นแม่พิมพ์จากธรรมชาติซึ่งสามารถหาได้ง่ายแต่ไม่มีความทนทาน ช่วงเริ่มทำผ้าปาเต๊ะระยะแรกใช้เฉพาะสีขาวและสีคราม ภายหลังค้นพบสีต่างๆ จากธรรมชาติ เช่น สีแดง สีส้มตาล สีเหลือง และเรียนรู้ด้านการผสมแม่สีเป็นสีต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ด้านรูปแบบและลวดลาย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นลวดลายพฤกษาลวดลายสัตว์มงคล ลวดลายวิถีชีวิตและรูปทรงเลขาคณิต โดยจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่ามียลวดลายประมาณ 3,000 ลาย พร้อมทั้งพัฒนาเป็นเครื่องนุ่งห่มประเภทอื่น เช่น ผ้าใส่รองปาเต๊ะ โดยเริ่มใช้แม่พิมพ์โลหะที่สั่งซื้อจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นที่นิยมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย นราธิวาส ปัตตานีและยะลา ปลายปี พ.ศ. 2523 ประเทศไทยได้สร้างสรรคผ้าปาเต๊ะลายเขียนระบายสี ซึ่งใช้จันตึง (Canting) เขียนลวดลายเขียนโดยการวาดในส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติดและใช้กระบวนการย้อมสี Reactive dyes จากประเทศมาเลเซียซึ่งได้ศึกษารูปแบบจากประเทศเยอรมันและเคลือบป้องกันสีตกด้วย

โซเดียมซิลิเกต ซึ่งเป็นสารป้องกันสีตกแบบถาวร โดยนายเอกสรวรค์ อังคารวัลย์ เป็นบุคคลแรกที่นำวิธีการสร้างสรรค์ผ้าปาเต๊ะมาเผยแพร่เป็นวิทยาทานแก่ภาควิชาศิลปะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูยะลา และในเดือนเมษายน 2528 วิทยาลัยครูยะลาร่วมจัดนิทรรศการและสาธิตการทำผ้าปาเต๊ะลายเขียนเทียน ระบายสีและบาติกลายพิมพ์ ในงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทั่วประเทศ ณ จังหวัดภูเก็ต โดยอาจารย์ชูชาติ ระวิจันทร์ ภาควิชาศิลปกรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต เป็นบุคคลที่นำแนวความคิดการผลิตผ้าปาเต๊ะจากวิทยาลัยครูยะลา มาสร้างสรรค์ใหม่โดยการนำลวดลายจากท้องทะเลมาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นผ้าปาเต๊ะของจังหวัดภูเก็ตซึ่งมีชื่อเสียง กระทั่งปัจจุบัน ด้วยต้นทุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตผ้าปาเต๊ะรูปแบบภูเก็ต จึงเป็นศูนย์กลางด้านการแพร่กระจายความรู้แก่จังหวัดใกล้เคียงพร้อมกับได้รับการสืบทอดจนมีชื่อเสียงและบ่งบอกด้านอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ด้วยสาเหตุนี้จึงนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยาศิลป์ร่วมสมัย สอดคล้องกับ นวลอนงค์ ประทุมเนตร (2554 : 323 - 326) กล่าวว่า การสร้างสรรค์และประดิษฐ์ลวดลายต่างๆ มีอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรม โดยการผสมผสานกับค่านิยมในสังคมนั้น โดยได้สืบทอดจากชาติพันธุ์ต่างๆ และพระสุธีร์ ศรีชุมแสง (2553 : 134 - 135) กล่าวว่า การอนุรักษ์ต้องมีแนวทางสอดคล้องกับการพัฒนาและเห็นความสำคัญพร้อมทั้งต้นทุนด้านวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สิ่งสำคัญต้องทันกับสถานการณ์ของโลก ณ ปัจจุบัน รวมทั้งการปลูกฝังแก่เยาวชนจนเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของจังหวัดภูเก็ต

2. การประยุกต์รูปแบบผ้าปาเต๊ะ สู่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย

จากผลการวิจัยพบว่าผ้าปาเต๊ะจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะ รูปทรง สี สันที่ส่งผลเกี่ยวเนื่องกันทางด้านเศรษฐกิจทั้งระดับจุลภาคและมหภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ กงแก้ว ศรีสุข (2558 : 251 - 254) กล่าวว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนนั้น ต้องนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของปัจจัยแห่งการสร้างสรรค์ 4 ประการ คือ 1) วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ 2) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สังคมสร้างสรรค์ 4) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็น

การดำเนินงานเชื่อมโยงระหว่างกันและทุกภาคส่วนต้องร่วมมือในการพัฒนา ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์และภาคบริการใหม่ เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าที่ระลึก โดยร่วมกับหน่วยงานเศรษฐกิจท้องถิ่น นำต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมาความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น อีกทั้งสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ และสารณี เอกเพชร (2557 : 165 - 170) กล่าวว่า การอนุรักษ์พิธีกรรมท้องถิ่นโดยการปลูกฝังเยาวชนเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์พร้อมทั้งเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งสำคัญสถานศึกษาต้องปลูกฝังเยาวชนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และทานตะวัน เอียดจ้อยและหนึ่งฤทัย ช้วยเนียม (2552 : 105 - 107) กล่าวว่า ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่นนั้นเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญแขนงหนึ่งประกอบด้วย 1) ผู้รับการถ่ายทอดมีใจรักและความกตัญญู 2) ผู้รับการถ่ายทอดมีพรสวรรค์และความสามารถรับปฏิบัติจากผู้อบรมได้ 3) ผู้รับการถ่ายทอดมีความอดทนต่อการฝึกฝน มีความมานะพยายามและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยศิลป์ร่วมสมัย เพื่อให้วัฒนธรรมการแต่งกายท้องถิ่นดำรงอยู่ในจังหวัดภูเก็ตสืบไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยศิลป์ร่วมสมัยครั้งนี้ มีข้อมูลหลายส่วนที่จะได้นำเสนอผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้และเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์และในการวิจัยต่อไปโดยจะเสนอตามลำดับ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่งานด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตทั้งในส่วนที่เป็นบทความเผยแพร่และการอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อการต่อยอดและขยายผลการวิจัย

1.2 กระทรวงการต่างประเทศสามารถใช้เป็นการแสดงสำหรับการสานสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.3 ภาคเอกชนในจังหวัดภูเก็ต เช่น ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนำเที่ยวธุรกิจการบริการภาคส่วนต่างๆ และบริษัทที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างรายได้ระดับมหภาคเพิ่มมากขึ้นและสามารถส่งภาษีกลับคืนรัฐบาลส่วนกลางเพิ่มขึ้น

1.4 ภาคประชาสังคมในจังหวัดภูเก็ต เช่น องค์กรด้านเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต ร้านอาหารท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตสามารถสร้างรายได้ระดับจุลภาคหรือรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการชำระภาษีนิติบุคคลและภาษีรายได้บุคคลธรรมดา

1.5 สื่อมวลชนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมการแต่งกายท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกความภาคภูมิใจในท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สุนาภยศิลป์ปรั่วมสมัย จากข้อสังเกตของผู้วิจัยและข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่ม มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

2.1 ควรวิจัยปฏิบัติการโดยให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการขยายผลด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกหรือโครงการภาคเอกชนน้อยเพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นและความรู้แก่เยาวชน

2.2 ควรวิจัยเชิงอนุรักษ์ด้านเครื่องแต่งกายพื้นเมืองประเภทอื่นในจังหวัดภูเก็ต เช่น เครื่องแต่งกายของไทยพุทธ ไทยจีนและไทยมุสลิม

2.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาและอนุรักษ์อย่างเป็นระบบโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กงแก้ว ศรีสุข. (2558). **ผ้าทอนาหมื่นศรีและผ้าทอเกาะยอ : การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. การศึกษาปัญหาพิเศษ กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- ทานตะวัน เอียดจ้อยและหนึ่งฤทัย ช่วยเนียม. (2552) **รูปแบบความเป็นผู้ถ่ายทอดการรำโนราห์ กรณีศึกษา : โนราห์ครั้น เอียดจ้อย**. ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต นาฏศิลป์ คณะครุศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เทงবিজয়ন্তনไทยแลนด์ 4.0. (2560, 3 มิถุนายน). **ข่าวเศรษฐกิจไทยรัฐ. ไทยรัฐ**. [On-line]. Available : <https://www.thairath.co.th/content/961078>. [2560, มิถุนายน 3]
- นพศักดิ์ นาคเสนา. (2546) **นาฏยประดิษฐ์ : ระบายพื้นเมืองภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นวลอนงค์ ประทุมเนตร. (2554). **อัตลักษณ์ลายผ้าสาเกตกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และทางวัฒนธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. (2559). **การพัฒนารูปแบบพัสดราภรณ์ในพิธีวิหังบาบ่าสู่งานสร้างสรรค์คาบาเรต์**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สารภี เอกเพชร. (2557). การพัฒนาเครื่องแต่งกายของวงดนตรีลูกทุ่งเพื่อสร้างเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธีร์ ศรีชุมแสง (พระ). (2553). เพลงโคราช : แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนา ศิลปะการแสดงเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.